

Lausunto Nuorisolain uudistamisesta

Nuorisotutkimusseura ry kiittää mahdollisuudesta nuorisolain uudistamista koskevan muistion kommentointiin. Nuorisolaki on nuorten äänen kuulemiselle ja nuorten kanssa työskenteleville hyvin merkittävä laki. Kuntien haastavan taloustilanteen keskellä erilaisten palveluiden ja työmuotojen olemassaolo tulee olemaan entistä perusteellisemmän harkinnan kohteena. Nuorisolaki nuorisotalouden keskeisenä juridisena kehyksenä mahdollistaa sen, että jatkossakin nuorten kanssa tehtävällä työllä on toimintaedellytyksiä.

Nuorisotutkimusseura ry on erityisen ilahtunut siitä, että lakiluonnoksessa muun muassa nuorten omaehtoinen toiminta tuodaan aiempaa painavammin esille. Tyytyväisenä panimme myös merkille toiminnan nuorilähtöisyyden korostamisen – nuorten omien ajatusten ja tarpeiden kunnioittamisen ja tukemisen. Lisäksi havaitsimme, että yhdenvertaisuusnäkökulmat on huomioitu aiempaa paremmin, nuorten kuuleminen huomioidaan myös valtakunnallisella tasolla ja etsivästä nuorisotyöstä puhuttaessa korostetaan myös nuoren osallisuuden ja elämänhallinnan edistämistä. Lisäksi monialainen yhteistyö todennetaan tavalla, joka mahdollistaa entistä paremmin toimialat ylittävän yhteistyön. Lapset ja nuoret huomioidaan esimerkiksi kirjastoissa monin paikoin jo nyt hyvin, mutta nuorisolakiin kirjattuna monialaiselle yhteistyölle rakentuu aiempaa avoimempi tulevaisuushorisontti. Nuorisotutkimusseura ry haluaa lausunnossaan erityisesti kiinnittää huomiota nuorten ulottuvilla oleviin palveluihin, ikämäärityksiin, monialaisen yhteistyön määrittämiseen, etsivään työhön sekä lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskeviin pykäliin.

Fyysisen ja digitaalisen toimintaympäristön sekä niiden välisen rajapinnan huomioiminen

Nuoret elävät Suomessa hyvin erilaisissa ympäristöissä. Osalle nuorista palvelut ja vapaa-ajan vieton mahdollisuudet ovat fyysisesti saavutettavalla etäisyydellä. Osa nuorista asuu alueilla ja paikkakunnilla, joissa palvelutarjonta on rajallista. Toisaalta palvelujen käyttöä voivat estää myös esimerkiksi taloudelliset ja sosiaaliset esteet. Eri tutkimuksissa esille tuotu polarisoitumiskehitys

heijastuukin monin tavoin nuorten elämään.

Uuden nuorisolain perusteluissa korostetaan tarvetta suunnata jatkossa palveluja enemmän alueille, joihin on keskittynyt paljon nuoria. Huomiotta jää kuitenkin, että nuoria tulee jatkossakin asumaan myös kauempana väestötiheyttä. Tässä mielessä lakiluonnoksessa soisi tuotavan esille palveluiden saatavuuden arvioinnin kehittämistarpeet. Palveluiden saatavuutta tulisi jatkossa toteuttaa myös yksilöllisestä, kokemustietoon pohjautuvasta sellaisten nuorten näkökulmasta, joilla esimerkiksi kasvokkain tapahtuvien yhteisöllisten vapaa-ajanpalveluiden käyttämiseen liittyy erilaisia esteitä.

Nuoret, tai ainakin varsin monet nuorista, ovat aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä ja toimijoita. Verkkomaailma nopeasti muuttuvine toimintaympäristöineen vaikuttaa väistämättä myös nuorisotyön työmuotoihin. Nuorten kohtaaminen reaali maailmassa ei menetä merkitystään, mutta sen rinnalla digitaalisen ympäristön toimintatavat kehittyvät kaiken aikaa. Tämä väistämättä vaikuttaa myös nuorten kanssa työskentelevien työarkeen ja siihen tietotaitoon, mitä nuorisolaan ammattilaisilla täytyy olla. Lakia ja sen perusteluita lukeva voi syystä kuitenkin pohtia, miten nuorisolailla aiotaan edellä kuvattuun haasteeseen itse asiassa vastata. Digitaalisen toimintaympäristön osalta esimerkiksi maininnat yhdenvertaisten laajakaistayhteyksien saatavuuden edistämiseksi valtakunnan tasolla olisivat nuorisolain tyyppisessä kontekstissa tarpeen.

Nuorisotutkimusseura on aiemmin lausunnossaan hyvinvointi-indikaattorien kehittämiseksi todennut tarpeen kansainvälisen teknologialähtöisen mittarin kehittämiseksi, jossa mitattaisiin Internet-yhteyksien saatavuutta kotona sekä yhteysnopeuksia. Lausunnon mukaan Internet-yhteyden saatavuus on kansainvälisellä tasolla selvästi yhteydessä siihen, miten hyvin lapsilla ja nuorilla on pääsy eri informaatiolähteille; kuinka hyvin he voivat itse osallistua julkiseen keskusteluun; millaiset mahdollisuudet heillä on osallistua erilaisten kansalaisliikkeiden toimintaan ja vaikuttaa yleisemmin päätöksentekoprosesseihin. (Nuorisotutkimusseura 2013; ks. myös Liikenne- ja viestintäministeriö 2014.)

Edellä mainittuun liittyen olisi tärkeää huomioida myös digitaalisen toimintaympäristön muuttumisnopeus: on esimerkiksi vaikeaa, jopa mahdotonta ennustaa, millaisia ovat sosiaalisen median seuraavat toimintaympäristöt viiden tai kymmenen vuoden perspektiivillä. Kuvatun kaltainen dynaamisuus puuttuu esimerkiksi seuraavasta luonnehdinnasta sivulta 30: *“Sähköinen toimintaympäristö on mahdollistanut muun muassa nettipohjaisen nuorisotyön, avannut uusia organisoitumiskanavia nuorilähtöiselle nuorisotoiminnalle ja kehittänyt kansalaistoimintaan ja*

julkiselle sektorille uusia nuorisotyön toimintoja ja palveluja esimerkiksi osallistumiselle ja vaikuttamiselle sekä nuorten käyttämille tietopalveluille.”

Mitä tulee tällä hetkellä nuorille tarjottujen julkisesti rahoitettujen verkkopalvelujen laatuun, on niissä vuonna 2014 toteutetun arvioinnin mukaan kokonaisuutena paljon kehitettävää (Gretschel, Junttila-Vitikka & Puuronen tulossa 2016). Nuorten mukaan ongelmia oli sekä joidenkin palvelujen toimivuudessa tai ideassa itsessään tai verkkopalveluiden muodostamassa kokonaisuudessa. Verkkopalveluja tuottavien tahojen arvion mukaan linkitys kasvokkaisista palveluista verkkopalveluihin ja päinvastoin ei myöskään juuri toiminut. Uudessa lakitekstilunonnoksessa ei digitaalista toimintaympäristöä ja sen haltuunottamiseen liittyviä kehittämistarpeita huomioida juuri lainkaan. Nuorisoalalla kauttaaltaan pitäisi huomioida paremmin verkkoympäristöjen jatkuva kehitys ja sitä kautta muotoutuvat osaamis- ja kouluttautumistarpeet. Digitaalisen toimintaympäristön haltuunottoa edistäisi myös tulevaisuussuuntautuneen strategisen suunnittelun lisääminen nuorisoalalla.

Turvapaikanhakijoiden huomiointi

Suomeen on tullut vuoden 2015 aikana paljon turvapaikanhakijoita. Tämä heijastuu väistämättä myös nuorten palvelutarpeisiin ja kokemusmaailmaan. Lapset ja nuoret ovat myös uudenlaisessa tilanteessa eri puolilla Suomea. Vastaanottokeskusten perustaminen on herättänyt myös rasistisia reaktioita, jotka todentavat tarvetta avoimelle vuoropuhelulle ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen jäsentyneille muodoille. Nuorisotyössä yhdenvertainen ja toisia kunnioittava ammatillinen ote ovat keskeinen osa nuorten kanssa toimintaa. Nuorisotyöntekijä kohtaamisen ammattilaisena toimii erilaisuutta kunnioittaen, mutta myös eettisesti kestäväällä tavalla esimerkiksi rasismiin tai nuorten väkivaltaan puuttuen.

Nuorisolakiin liittyvät ikäraajakysymykset

Nuorisolakiluonnoksen 3 § nuorilla tarkoitetaan 7–29-vuotiaita. Tähän mennessä nuorisolain ikäraamina on ollut 0–29-vuotiaat. 0–7-vuotiaiden jättäminen nuorisolakiluonnoksen ulkopuolelle herättää kysymyksen ikärajan perusteista. Ikärajojen selventämisen merkitys tulee tärkeäksi, kun niitä verrataan muussa lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa oleviin ikärajoihin. Samalla on muistettava, että lapsen, varhaisnuoren, teinin ja nuoren aikuisen tarpeet ovat kovin erilaisia. 0–18-vuotiaita lapsia ja nuoria koskee erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä

lastensuojelulaki. On perusteltua rajata nuorisolaki koskemaan peruskouluikäisiä ja sitä vanhempia, koska nuorisoalan toimintakin koskee lähinnä sen ikäisiä. Valtion nuorisopolitiikan ohjelmakin on hyvä suunnata selkeästi tähän ikäryhmään. Arkipuheessa 7–10-vuotiaita ei yleensä nimitetä nuoriksi, mutta ehkä rajaus on perusteltavissa esimerkiksi ajatellen iltapäiväkerhotoimintaa tai järjestötoimintaa, jota nuorisoalalla toteutetaan tämänkin ikäisten parissa. Olisi kuitenkin hyvä esittää perusteet ikärajukselle. Nykytilaa koskevassa lainsäädäntökatsauksessa ei “Muu lainsäädäntö” -kohdassa käsitellä lainkaan erilaisia ikärajoja, jotka tuovat nuorille oikeuksia ja myös velvollisuuksia (muun muassa ajokortti-ikärajat, juridinen vastuu, tupakka- ja alkoholi-ikärajat, avioitumisikä, ikärajat oikeudesta tulla kuulluksi ja edustaa itseään viranomaisissa jne.).

Lakiluonnoksen 8 § ja kunnan vastuuta käsittelevässä ensimmäisessä momentissa edellytysten luominen palveluita järjestämällä sekä nuorten kansalaistoiminnan tukeminen jättävät avoimeksi esimerkiksi sen, millaista nuorten kansalaistoimintaa kuntien tulee tukea. Laissa ei ole selkeää mainintaa niistä yleisperiaatteista, joilla kuntien nuorisojärjestöavustuksia jaetaan.

Monialainen yhteistyö

Lakiluonnoksen 9 § kuvataan monialaisen yhteistyön toteuttamista ja ohjaus- ja palveluverkoston kohderyhmää sekä tehtäviä. Lakiluonnoksen monialaista yhteistyötä koskevat ilmaisutavat sekä tavoiteasettelut herättävät kysymyksiä. Lakiehdotuksessa (9 §) toistetaan kolmeen kertaan termi: “ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä.” Verkosto ja ryhmä eivät käytännössä kuitenkaan ole synonyymeja ja voi kysyä, onko tällainen väljä määrittely riittävä. Lakiluonnoksessa ohjaus- ja palveluverkosto tarkoittaa koordinoivaa ryhmää, joka sekä vastaa että kehittää laajemman verkoston yhteistyötä. Joissain kunnissa on monialainen verkosto, jossa voi olla lähes parikymmentä ryhmää. Olipa yksi ryhmä tai ryhmien verkosto, on tärkeää, että jokin ryhmistä on nimetty monialaista yhteistyötä koordinoivaksi tahoksi, mutta asiaa voi sekoittaa, mikäli tätä ryhmää kutsutaan verkostoksi itsessään. Nuorisotutkimusseura ry ehdottaa pykälään 9 tarkentavaa muotoilua, tehdyt muutokset punaisella.

9 §

Monialainen yhteistyö

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava **palveluja ja ohjausta koordinoiva yhteistyöryhmä**, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. **Ryhmän** tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen ja muiden nuorten

palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen **ryhmä**.

Yhteistyöryhmän tehtävänä on:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta;
- 3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi.

Tämän 9 § kohdaksi 4 Nuorisotutkimusseura ry esittää seuraavaa muotoilua: “Edistää nuorten mahdollisuutta vaikuttaa ja tulla kuulluksi sekä monialaisten palvelujen käyttäjinä että laajemmin niitä koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.”

Etsivän työn suhde muuhun nuorisotyöhön

Etsivää työtä säädellään ja perustellaan lausuntokierrokselle annetussa luonnoksessa peräti viiden sivun verran. Samaan aikaan kunnissa käytettäviä muita kunnallisen nuorisotyön muotoja ei uudessa laissa nimetä. Mäntylä ja Kiilakoski (tulossa 2015) ovat luonnehtineet käynnissä olevaan raamien purkuun liittyviä riskejä nuorisotyön kannalta seuraavasti:

*Jo edellisellä hallituskaudella aloitetussa nuorisolain uudistamistyössä paitsi palveluiden toteuttamistavat, myös itse palvelut on suunniteltu kirjoitettaviksi varsin väljään muotoon paikallisten olosuhteiden korostuessa. Lähinnä todetaan, että nuorisotyö ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Palveluista erillisen maininnan saa vain etsivä nuorisotyö. (Hallituksen esityksen luonnos 2.9.2015.) **Jos molemmat uudistukset – palveluiden sisällöt ja toteuttamistavat – tulevat edellä esitetyn sisältöisinä voimaan, ei nuorisopalveluille ole kunnissa lainsäädännöllistä minimitasoa kuin etsivän nuorisotyön osalta.** Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa kunta tuottanee vain sen, mikä on pakko. Nuorisolakia uudistettaessa olisi siksi tärkeää huomioida, ettei itse palveluita jätettäisi konkretisoimatta. Palveluiden konkretisoimattomuus vaarantaa myös nuorten alueellisen yhdenvertaisuuden. Näin on siitäkkin huolimatta, että hallitusohjelmaan on kirjattu alueellista eriarvoisuutta tasapainottavia elementtejä, kuten lasten ja nuorten luovuuden vahvistaminen lisäämällä taiteen perusopetusta ja kulttuuritoimintaa niin, että epätasaisesti jakautunut taiteen perusopetus ja lastenkulttuuri olisi saatavissa tasaisesti maan eri osissa. (hallitusohjelma s.16.) ... nuorisopalvelut määritellään (tulevassa) lainsäädännössä niin väljästi, että lain vastainen toiminta on mahdotonta. Tällöinhän mitään valvottavaa ei enää ole... (Mäntylä & Kiilakoski 2015, tulossa.)*

Kuten aiemmin fyysisen ja digitaalisen toimintaympäristöjen rajapintoja pohdittaessa olisi samaa pohdintaa syytä tehdä myös etsivän ja muun nuorisotyön suhteen mietinnässä. Uusimpien tutkimusten mukaan (Gretschel, Junttila-Vitikka & Puuronen tulossa 2016) tukea, ohjausta ja apua (”etsivä työ”) ja toisaalta harrastus- ja vaikutusmahdollisuuksia (”muu nuorisotyö”) tulisi mahdollistaa kohdentuen kaikille nuorille tarpeen mukaan – nuoria erilaisissa ympäristöissä ja elämäntilanteissa kohdaten. Nuorisolain perusteluissa tämän tyyppistä näkökulmaa olisi tarpeellista tuoda esiin.

Etsivän ja muun nuorisotyön suhdetta pohtiessa huomio kiinnittyy 13 §:ään, jossa todetaan: *”Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saa tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista tai tukitoimista sekä hänen taloudellisesta asemastaan.”* Käsittäksemme asia koskettaa kaikkea nuorisotyötä ja kuuluu osaksi ammattikunnan eettistä perusluonnetta.

Nuorten osallisuus, vaikuttaminen ja kuuleminen

Lakiluonnoksen 22 §:ssä kuvataan nuorten osallistumista, vaikuttamista ja kuulemista. Kyseiseen kohtaan kohdistuu nähdäksemme useita muutostarpeita. Ensinnäkin lain perusteluissa sivulla 55 todetaan lailla viitattavan kuntalain pykäliin 22 ja 26. Kyseisessä perustelukohdassa todetaan näin: *”Kuntalain uudistuksella lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on merkittävästi parannettu. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan nuorisovaltuustot eivät itsessään riittäisi ainoaksi nuorten vaikuttamiskeinoksi, vaan nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee edelleen myös muutoin kehittää. Sen lisäksi uuden kuntalain 22 § sisältää luettelon kaikenikäisten kuntalaisten osallistumisen edistämistä koskevista keinoista, joihin sisältyy muun muassa asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteisen suunnittelu- ja valmistelutyön tukeminen. Uuden kuntalain 26 §:n tarkoituksena on täydentää 22 §:ää.”* Nuorisolakiin ehdotetussa muotoilussa viitataan suoraan kuitenkin vain kuntalain pykälään 26 sanamuodolla: *”Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §.”* Viittaamalla vain toiseen olennaisista kuntalain kohdista korostuu ajattelussa nuorille monipuolisesti tarjottavien vaikutusmahdollisuuksien sijaan liiaksi vain nuorille suunnattujen osallistuvan demokratian muotojen eli edustuksellisella periaatteella valittujen vaikuttajaryhmien merkitys.

Toisekseen lakiehdotuksessa ei puhuta entisen nuorisolain (72/2006) tapaan nuorten kuulemisesta

heitä koskevissa asioissa vaan rajataan kuuleminen nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Perusteluissa sivuilla 32–33 todetaan aiemman väljän muotoilun tuoma arvo seuraavasti: *”Nykyisen nuorisolain 8 §:n toteuttamisen kannalta haasteellista on eri tulkintoja mahdollistavan muotoilun lisäksi ollut se, että nuorisolaki on usein mielletty vain nuorisotoimialaa koskevaksi, eikä näin ollen sen 8 §:ää ole aina sovellettu kunnan muilla toimialoilla. Vaikka nykyisen nuorisolain 8 §:n sisältämä velvoite on suunnattu kunnille, on se vaikuttanut nuorisotoimialalla laajemmin. Sen on katsottu olevan merkittävä nuorisotoimialan eetosta määrittävä tekijä.”* Näkemyksemme mukaan ehdotetulla rajauksella nuorisotyötä ja -politiikkaa koskeviin asioihin voi käytännön kannalta olla merkittävä nuorten kuulemista heikentävä vaikutus. Nuoria koskevat ja kiinnostavat laajalti hyvin erilaiset asiat. Nuorisolain yhteiskunnalliseen tehtävään voidaan myös jatkossa katsoa kuuluvaksi nuorten näkökulman huomioimisen valtavirtaistamiseen pyrkiminen asiassa kuin asiassa erilaisten hallintosektoreiden ja kansalaistoiminnan rajojen yli. Jos ja kun kuuleminen on rajattu nyt nuorisotyötä ja -politiikkaa koskeviin asioihin sen takia, että käsite ”nuorisopolitiikka” on ymmärretty laajaksi ja kenties aiempaa laajemmaksi käsitteeksi, tulisi näkökulma tuoda esille lain perusteluissa.

Kolmantena nykyiseen muotoiluun sisältyvänä riskinä voidaan pitää sitä, ettei säännöksessä ole tarkennuksia kuulemisen laadun, vaikuttavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointiin liittyen, vaikka lain perusteluissa sivulla 32–33 näihin näkökulmiin viitataan. On mahdollista, että nuorten kuuleminen jatkossa supistuu esimerkiksi entistä enemmän vain sähköisin kyselyin toteutettavaksi. Lakiehdotuksessa itsessään on tästä jo eräs ilmentymä. Lain perusteluissa sivulla 45 mainitaan valtionhallinnon osallistamismenetelminä nuorten suuntaan esimerkinomaisesti vain sähköiset järjestelmät ja lopuksi (suorastaan kuriositeettina) asiaa perustellaan avoimen hallinnon mukaisena ratkaisuna. On kuitenkin vaarana, että sen sijaan että sähköiset kuulemiset lisäisivät avoimuudellaan kuulemisprosesseissa toteutuvaa yhdenvertaisuutta, ne toimivat päinvastaiseen suuntaan. Tähän syynä on, että sähköiset kyselyt, joita on käytetty esimerkiksi Euroopan tason nuorten kuulemisprosesseissa (structural dialogue -prosessit) tavoittavat mitä todennäköisemmin vain niitä nuoria, jotka ovat muutoinkin jo ennestään aktiivisia (Kiilakoski & Gretschel 2014).

Nuorisolakiehdotuksen nuorten kuulemista, osallistumista ja vaikuttamista koskevia perusteluja ja säännöksiä voidaan tarkastella myös kokonaisuutena suhteessa siihen, millaiseen demokratiakuvaan tai viitekehykseen niiden voi olettaa perustuvan. Julkaisua kronologisesti lukiessa tuntuu taustalla vaikuttava demokratiakuva vaihtelevan kapeasta laajaan ja taas kapeaan.

Nykytilan kuvauksessa sivuilla 19–20 mainitaan nuvat, oppilaskunnat, nuorille suunnattu sähköinen aloite- ja lausuntopalvelu, mutta ei kuntalain 22 §:ään liittyviä prosesseja kuten palvelujen

suunnittelua nuorten kanssa, nuorten kanssa toteutettuja yhteissuunnitteluprosesseja esim. maankäytössä esimerkiksi liittyen vapaa-ajan alueiden suunnitteluun, nuorten ja päättäjien välisiä keskusteluja (liittyen esimerkiksi kuntaliitoksiin tai tiettyjen palvelujen kehittämiseen) eikä nuorille suunnattuja kansalaisraateja, joita esimerkiksi Vaasan yliopisto on toteuttanut. Jos ja kerran kyse on nykytilan kuvauksesta, niin edellä olevia prosesseja on Suomessa käynnissä, jolloin niiden esilletuonti on suotavaa. Kapea kuvausasetelma nykytilanteesta vahvistaa demokratiakäsityksen pysymistä kapeana myös jatkossa.

Sivuilla 32–33, jossa nykytilaa lähestytään arvioivasta näkökulmasta, on demokratiakuva taas jo edellistä laajempi. Kohdassa todetaan muun muassa, etteivät vaikuttajaryhmät yksin riitä nuorten osallisuuden toteuttamiseen kunnissa, sekä tuodaan esille moninaisuus, koko ikäpolven osallisuuden mahdollistaminen ja se, että nuorten näkemykset otetaan huomioon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kun nuorille kohdentuvia palveluja, tiloja ja toimintoja suunnitellaan ja kehitetään. Sivulla 45 tarjottu demokratiakuva taas kapenee, kun valtakunnan tason kuulemisen esimerkit rajataan koskemaan vain sähköisiä kuulemisia.

Palvelujen nuorten tarpeisiin vastaavuuden arviointi kunnallisella ja valtakunnallisella tasolla

Lakiluonnoksessa sivulla 50 tuodaan esiin kunnalla olevan jatkossa ”*suurempi harkintavalta sen suhteen mihin kunnan saama valtionosuus käytetään. Valtionosuus tulisi kuitenkin käyttää ehdotetun lain mukaiseen toimintaan.*” Kuten edellä todettiin, laissa ei entisen lain tapaan tässä yhteydessä nimetä kunnissa käytettäviä työmuotoja.

Kaupungit ja harvaanasutut seudut ovat kovin erilaisia ympäristöjä järjestää nuorisotyön palveluja. Tästä näkökulmasta lakiluonnokseen tuotu ajatus paikallisten olosuhteiden paremmasta huomioinnista tiloja ja palveluja sekä nuorten kansalaistoiminnan tukemista kunnan taholta järjestettäessä on tarpeellinen asia.

Haluamme lausunnossamme esittää huolen siitä, keiden ääni valtionosuuden käytön linjauksessa paikallistasolla jatkossa kuuluu ja toisaalta, kohdistuuko avustuksen käyttö sellaisiin asioihin, jotka olisivat nuorten ja nuorten kanssa toimivien näkökulmasta mielekkäitä. Samassa yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös sivulla 38 esille nostettuun lupaukseen, ettei kunnille lain myötä

lisätä uusia rahoitettavia kohteita. Edellä olevia seikkoja olisi tarkasteltava tässä yhteydessä siitä näkökulmasta, että tarve ns. uusien kohteiden rahoittamiseen kuntatasolla voi syntyä yksinkertaisesti siitä syystä, että nykyiset palvelut ovat riittämättömät tai eivät muutoin vastaa nuorten tarpeisiin, jolloin myös uusia kohteita on rahoitettava. Toisaalta, jos lakikohdalla halutaan korostaa, ettei uusia rahoitustarpeita kunnille esitetä valtion suunnalta, tämä olisi muotoilussa täsmennettävä.

Nuorisotyön palveluiden vastaavuuden arviointi kuntatasolla suhteessa nuorten tarpeisiin on historian saatossa jäänyt pitkälti tekemättä. Nuorisolain tulisi velvoittaa kuntia arvioimaan palveluja tästä näkökulmasta aiempaa systemaattisemmin. Lain perusteluissa sivulla 17 viitataan muuhun lainsäädäntöön ja mainitaan kuntalain (410/2015) veloitteesta kunnille huolehtia kaikenikäisten kuntalaisten monipuolisista ja vaikuttavista osallistumismahdollisuuksista palveluja järjestettäessä. Tähän samaan kohtaan olisi tarpeen lisätä viittaus myös kuntalain 8 §:ään, jossa todetaan tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa olevan kunnan tai kuntayhtymän vastaavan järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä. Tässä yhteydessä olisi lakiin syytä kirjata palvelujen vuorovaikutteisen arvioinnin tarpeesta yhteistyössä nuorten, nuorisotoimijoiden ja päätöksentekijöiden kanssa. Esimerkiksi pelkkään kuntatoimijoiden kuulemiseen, itsearviointiin tai omavalvontaan nojautuva toiminta ei tutkimusten mukaan ole kestävää toiminnan kohdistuessa ns. heikkojen ryhmien kuten nuorten palveluihin vaan nuoria on tuettava palveluiden arviointiin osallistumisessa ja siinä, että osallistumisella tulee olemaan myös tosiasiallista vaikutusta palvelujen sisältöön ja tapaan, jolla palveluja kunnissa suunnitellaan ja tuotetaan. Nuorten huomiointi arvioitsijoina tulisi kirjata koskemaan myös toimialaa koskevaa kansallista peruspalvelujen arviointia.

Helsingissä 30.11.2015

Anu Gretschel, Nuorisotutkimusverkoston erikoistutkija
 Pia Lundbom, Nuorisotutkimusseura ry:n hallituksen jäsen
 Martti Muukkonen, Nuorisotutkimusseura ry:n hallituksen jäsen
 Mirja Määttä, Nuorisotutkimusseura ry:n hallituksen varapuheenjohtaja

Lisätietoja:

Pia Lundbom, Nuorisotutkimusseuran hallituksen jäsen, 050 555 2514, pia.lundbom@gmail.com

Anu Gretschel, Nuorisotutkimusverkoston erikoistutkija, puh. 040 516 9189,
anu.gretschel@nuorisotutkimus.fi

Lähteet:

Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo & Puuronen, Anne (tulossa 2015) *Kehittämisehdotuksia nuorisotoimialan arviointiin ja määrittelyyn*. Nuorisotutkimusseura/-verkosto.

Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu (2014) Challenging Structured Participation Opportunities. *Perspectives on Youth* Vol. 1, 99–118. <http://youth-partnership-eu.coe.int/export/sites/default/youth-partnership/publications/Perspectives/EN-vol-1/PoY1-full.pdf#page=99>

Kuntalaki (410/2015)

Liikenne- ja viestintäministeriö (2014) Viestintäpalveluiden esteettömyysindikaattorit. http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3082174&name=DLFE-25970.pdf&title=Julkaisu+36-2014

Mäntylä, Niina & Kiilakoski, Tomi (tulossa 2015) Nuorisotyö norminpurkutalkoiden pyörteissä. Näkökulma kirjoitussarjassa ”Nuoruus hallitusohjelmassa”. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura.

Nuorisotutkimusseura (& -verkosto) (2013) Kommentti indikaattoreiden jatkotyöstöä varten. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/ajankohtaista/nuorisotutkimusseuran-kommentti-lasten-hyvinvoinnin-tilaa-kuvaavien-indikaattorien-jat>

Tausta-aineistoa:

Nuorisolaki – mitä olisi tehtävä?

<http://www.kommentti.fi/node/1084>

Nuorisolain uudistamisen aluekierros tutkijoiden silmin

<http://www.kommentti.fi/node/1083>